

Sveavägen 59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer Rights
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsi.se

RFSL Info & Media AB
+46 8 50 162 910
komut@rfsi.se
www.rfsi.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsi.se

REMISSYTTRANDE
2014-10-31

Justitiedepartementet

Våld i nära relationer – en folkhälsofråga Förslag för ett effektivare arbete. SOU 2014:49

RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över den nationella samordnaren mot våld i nära relationers betänkande (SOU 2014:49) RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

Sammanfattning

I uppdraget till den nationella samordnaren betonas att hbtq-perspektivet ska beaktas. Vidare har hbtq-personer lyfts fram som en särskilt sårbar grupp i de senaste årens satsningar mot våld i nära relationer, vilket samordnaren även lyfter fram i betänkandet.

Det är därför anmärkningsvärt att den nationella samordnaren väljer bort våldsutsatta hbtq-personer från sitt uppdrag och överlämnar åt andra myndigheter att ”identifiera de ytterligare åtgärder som behövs för att förbättra situationen för hbtq-personer som utsätts för våld i nära relationer”. Problemet förstärks då den statliga hbt-strategi som samordnaren refererar till utgår från att detta betänkande skulle ha beaktat utsatta hbtq-personers behov.

RFSL bedömer att det idag finns tillräcklig kunskap för att samordnaren skulle ha kunnat föreslå åtgärder för att förbättra situationen för hbtq-personer som är utsatta för våld i nära relationer.

Även om hbtq-personers utsatthet nämns på ett par ställen är vår samlade bedömning att betänkandet inte kan tjäna som grund för att förstå hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer och åstadkomma den ”kraftsamling för att motverka våld i nära relationer” vilket var samordnarens uppdrag.

Hbtq och våld i nära relationer – ett folkhälsoproblem

I samordnarens uppdrag skrivs uttryckligen att hbtq-personers situation utsatthet för våld i nära relationer ska beaktas:

”Oavsett ålder, kön, könsidentitet eller könsuttryck, sexuell läggning och etnisk bakgrund ska alla ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet, liksom till likvärdigt skydd, stöd och hjälp utifrån sin utsatthet. Insatserna för att bekämpa våld i nära relationer måste göras utifrån ett rättsligt, socialt, ekonomiskt och hälsorelaterat perspektiv samt inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. Där det är relevant ska även hbt-perspektivet beaktas.”

Vidare lyfter samordnaren fram hbtq-personer som en särskild sårbar grupp som löper större risk att utsättas för våld, att våldets konsekvenser riskerar att bli större och att de våldsutsattas förmåga att utnyttja samhällets resurser är mer begränsade.

Samordnaren lyfter även fram att det våld som förekommer i samkönade parrelationer ofta är osynligt och uppmärksammas inte i samma utsträckning som annat våld. Hbtq-personer söker inte heller hjälp i samma utsträckning som andra och har oftare svagare sociala nätverk.

RFSL:s egna studier (se tex rapporten *Misstro*) visar även på hbtq-personers stora brist på tilltro till att aktörer som polis, åklagare, socialtjänst har förmåga att hjälpa hbtq-personer. Detta försämrar våldsutsattas vilja att söka och få den hjälp som de har rätt till.

Även om kunskapsläget i många fall kan förbättras så är vår åsikt att det finns tillräckligt med fakta och erfarenhet för att redan idag kunna förbättra stödet till våldsutsatta hbtq-personer.

Samordnaren väljer bort hbtq-personer

Med bakgrund i att samordnaren har i uppdrag att beakta hbtq-personer, att denna grupp lyfts fram som särskilt sårbar och att problemen är väl kända så är det anmärkningsvärt att den nationella samordnaren överlämnar till andra myndigheter att identifiera åtgärder som behövs för att förbättra situationen för hbtq-personer.

Samordnaren överlåter istället till att andra myndigheter får föreslå lösningar för våldsutsatta hbtq-personer och hänvisar till den tidigare regeringens strategi med långsiktiga insatser för att främja hbt-personers lika rättigheter och möjligheter. Problemet är att strategin presenterades redan i januari 2014 och hänvisar till samordnarens uppdrag att ”åstadkomma en kraftsamling för att motverka våld i nära relationer”, även för hbtq-personer.

Betänkandet lägger inte fram förslag för alla som är utsatta för våld i nära relationer utan förespråkar istället särlösningar för hbtq-personer. RFSL ser en allvarlig och överhängande risk att våld i hbtq-relationer kommer att glömmas bort och att det inte kommer att tas fram lösningar för att förbättra situationen för de våldsutsatta grupper som samordnaren valt bort.

Samordnaren väljer även att ge förslag på åtgärder eller bedöma situationen för andra sårbara grupper som personer med funktionsnedsättning, våldsutsatta med missbruksproblem, äldre och utländska kvinnor som kommit till Sverige för ett förhållande med en svensk man. Det ser därför än mer märkligt ut när just hbtq-personer är den enda grupp där problembilden beskrivs, men där inga bedömningar görs eller åtgärder föreslås.

I arbetet med att ta fram betänkandet har samordnaren träffat personal från RFSL:s brottsofferjour och fått information om våldsutsatta hbtq-personers utsatthet. RFSLs förbundsordförande har vidare varit del i den strategiska referensgruppen tillsammans med personer från andra organisationer och där betonat vikten av att hbtq-personer får det stöd som samhället har beslutat att de har rätt till.

Då alla tillgängliga resurser har ställts till samordnarens förfogande är beslutet att inte inkludera hbtq-personer i betänkandet särskilt anmärkningsvärt och RFSL kan inte se någon som helst rimlig förklaring till det här agerandet.

Brister i betänkandet

Även om betänkandet innehåller åtgärder som vi bedömer som goda så har det även stora brister till följd av att hbtq-perspektivet har lyfts bort och att våldsutsattas behov därmed åsidosätts.

Bristande hbtq-kompetens

Samordnaren föreslår operativa arbetsgrupper av Socialtjänst, Polis, Hälso- och sjukvård samt Skola, Kriminalvården och kvinno- och brottsofferjourer som ska ta fram individuella handlingsplaner för våldsutsatta, barn och våldsutövare. RFSL saknar här en bedömning av vilken kunskap och färdighet som dessa yrkesgrupper har i att bemöta våldsutsatta hbtq-personer.

Vår erfarenhet är att kunskapsläget och bemötandet är högst varierande där vissa personer och enheter har goda förutsättningar att hjälpa, samtidigt som andra verksamheter präglas av hetero- och cisnormativa miljöer. Homo- bi- och transfobi är inte heller ovanligt.

Bristande barn- och familjeperspektiv

Betänkandet lyfter särskilt fram situationen för barn som lever med våld i nära relationer. Vi vet att finns specifika svårigheter i hbtq-relationer som rör umgänge och vårdnad av barn och det är därför konstigt att hbtq-familjer endast nämns en gång.

Det finns många exempel där föräldrar levt kvar i våldsamma förhållanden på grund av hot om att inte få träffa sina barn, en allvarlig och högst påtaglig kvarhållande effekt. En särskilt försvårande omständighet i dessa fall är när familjejuridiken nekar föräldrar vårdnaden till sina egna barn och där vårdnadsprocesser lägger särskild vikt vid vilken förälder som fött barnet eller bidragit med könsceller vid befruktningen.

Detta skapar situationer där föräldrar i samkönade relationer möter problem som andra inte möter och där det krävs särskild kunskap bland de yrkesverksamma som möter våldsutsatta.

Bristande transperspektiv

Det är anmärkningsvärt att vare sig könsidentitet eller könsuttryck inte utvecklats mer i betänkandet, specifikt då vi vet att transpersoner i både svensk och internationell forskning har en särskild utsatthet för våld till följd av särskilt utbredd stigmatisering, diskriminering och isolering.

Det finns skyddade boenden som tar emot transpersoner men som har liten eller ingen transkompetens, vilket gör att personen kan ha svårt att få adekvat hjälp. I flera fall uppstår också frågan om en könsspecifik verksamhet eller ett könsspecifikt skyddat boende kan ta emot en transperson. Personalen kan fråga sig vems definition av transpersonens könstillhörighet (transpersonens egen, personalens eller någon annan definition) som gäller och därmed avgör om personen tillhör verksamhetens/det skyddade boendets målgrupp. Även personalens oro för hur andra boenden/klienter i verksamheten kan reagera på transpersoner kan avgöra om de tas emot.

Betänkandet utgår från mäns våld mot kvinnor

Från första sidan av rapporten förstår vi att förövaren antas vara en man och offret en kvinna. Det finns många andra exempel på att detta synsätt verkar vara grunden för betänkandet, men vi kan som ett exempel ge bilden på sidan 60 (våldsutsattas samhällskontakter).

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem och vi anser att mycket hade vunnits på att samordnaren tydligt berättat att detta var utgångspunkten för analysen och åtgärdsförslagen.

Könsneutralt språk leder fel

Genomgående så används begreppet 'våld i nära relationer' i betänkandet, vilket leder till att läsaren kan tro att ett inkluderande språkbruk även innebär att samordnaren har beaktat hbtq-personers sårbara position.

Detta betänkande handlar dock om mäns våld mot kvinnor och då anser vi att det skulle vara bättre att på ett tydligare sätt berätta vad som menas. Analysen av mäns våld mot kvinnor skulle troligtvis bli bättre och det skulle vara tydligare att våldsutsatta hbtq-personer inte inkluderas i betänkandet.

Vidare hänvisar betänkandet till omfattande forskning om mäns våld mot kvinnor men refererar till resultaten med ett könsneutralt språk. Det är oklart i vilka fall som resultaten är generaliserbara på detta sätt och i vilka fall våld inom hbtq-relationer skiljer sig från relationer där män utövar våld mot kvinnor.

Avsaknad av definition på våld

RFSL har inte kunnat hitta någon definition av våld inom betänkandet och det psykiska våldet riskerar därmed att bli osynliggjort. De exempel som redovisas i betänkandet illustrerar nästan enbart fysiskt våld.

Analysen av vad som orsakar våld i nära relationer skulle också kunnat göras tydligare då mycket fokus nu läggs på förklaringar som alkohol, missbruk, etc. En mer fördjupad analys av makt, kontroll, maskulinitet etc skulle antagligen öppna upp för fler åtgärder.

Förslag på åtgärder

RFSL anser att många av de föreslagna åtgärderna mycket väl kan vara bra. Att samhället uppmärksammar våld i nära relationer, blir bättre på att förebygga detta och ge våldsoffer den hjälp de har rätt till är givetvis steg i rätt riktning.

Då samordnaren, i strid med sitt uppdrag, valt att exkludera hbtq-personer ser vi inte att det är möjligt att bedöma i vilken mån betänkandet är bra från ett hbtq-perspektiv. RFSL föreslår därför att en ny kompletterande utredning görs där samordnarens förslag bedöms och kompletteras utifrån de perspektiv som saknas i detta betänkande. Aktörer eller personer som har kompetens i de här frågorna bör ha en ledande roll i arbetet.

Vidare föreslår RFSL att kommande uppdrag till andra utredare, myndigheter, etc explicit tydliggör att våldsutsatta hbtq-personers behov ska beaktas.

Det finns idag en brist på kunskap om hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer. RFSL föreslår att resurser avsätts till forskning, metodutveckling, utbildningsmaterial etc.

Ulrika Westerlund
förbundsordförande

Kina Sjöström
RFSL:s Brottsofferjour

Niclas Sandin
förbundskassör

Suzann Larsdotter
RFSL:s Brottsofferjour